

האם ניספח לענייני תרבות של ישראל דואג להפצת כלל התרבות או שהוא מתמסר בעיקר להאדרת שמו הסיפורי ולתרגום יצירותיו. איך נוצרו בארץ התאגדויות סיפורתיות הפוזלות לנורמות סיפורתיות של ארצות חוץ תוך תיקווה להשביע את תביעות התרבות של הקוראים שם

MOSHE DOR & MANY MORE

הגוש המאורגן ביותר בניסיון-הפריצה הזה, הם כמה מסופרי דור מילחמת-השיחור, שבעשור השנים האחרון החלו חשים כי הארץ קטנה עליהם, וכתוצאה מכך יוצרים יצירות-סיפורת סנתטיות, המיועדות לשוקים זרים.*

ב. כיצד תורגמו „פיצעי בגרות“

ל„בריגדה החמישית“

למרות מאמצי שיווק סיפורי בלתי-גלמים אלה, מס-תבר שאין הסיפור העיברי, הנכתב עם קריצה לתירגום, מהווה סחורה בעלת ביקוש רב בשוק-הסיפורת העולמי. הנושא הסיפורי הישראלי מוצא עליידי סופרים אמריקאיים מיקצועיים כליאון יוריס**, ג'ימס מיצ'נר*** וסול בלו**** ביתר כישרון ויכולת, מאשר הסופרים המד-קומיים, הקורצים לעבר תרגומי יצירותיהם ומשוללים את יכולת ההתמודדות. כך שנותנה בעיית שיווק ודחיפת המוצר הסיפורי הישראלי המיועד לשוקי חוץ.

מצב אבסורדי זה הפך את המישרה „ניספח לענייני תרבות“ הקיימת בשגרירויות ישראליות רבות, למישרה אידיאלית עבור כל סופר ישראלי, המעוניין בשיווק מוצריו הסיפוריים השוקים הזרים יותר מאשר בארץ. שעה שהכישרונות הבולטים בסיפורת העיברית מתמידים בסירובם לקבל את מישרות ניספח-התרבות של ישראל, ורואים בהן מישרות משחיתות, הרי סופרים כמו אהרון מגד, חנוך ברטוב ואחרים***** מצאו בתפקיד זה קרש קפיצה לתפוצת עצמם בשפה האנגלית. ברטוב ומגד יצרו סיגנון חדש של ניספח-תרבות, המתמסרים יותר לפעילות כסוכנים-סיפוריים של עצמם, מאשר כפקידי-משלה המופקדים על הפצת התרבות הישראלית.

בדומה למעגלים החשמליים שלפיהם חולקו ה„פרסים“ הסיפוריים בישראל בשנות ה-50 וה-60, נוצר מצב מעגלי שבו דואג כל ניספח-תרבות לזה שקדם לו, ולזה שיבוא אחריו, וכל זאת תוך האשליה המתקתה שהם גואלים את הסיפורת העיברית משיממנה ומאלמוניותה.

ג. „מחברות ריכטר“

לפני קצת יותר משנה מונה, למישרת ניספח לענייני תרבות בלונדון, עיתונאי ומשורר בשם משה דור, אשר מעודד לא נימנה עם הרשימה היציגית הבכירה של השירה העיברית. ההיפך הוא הנכון, הוא נימנה יותר

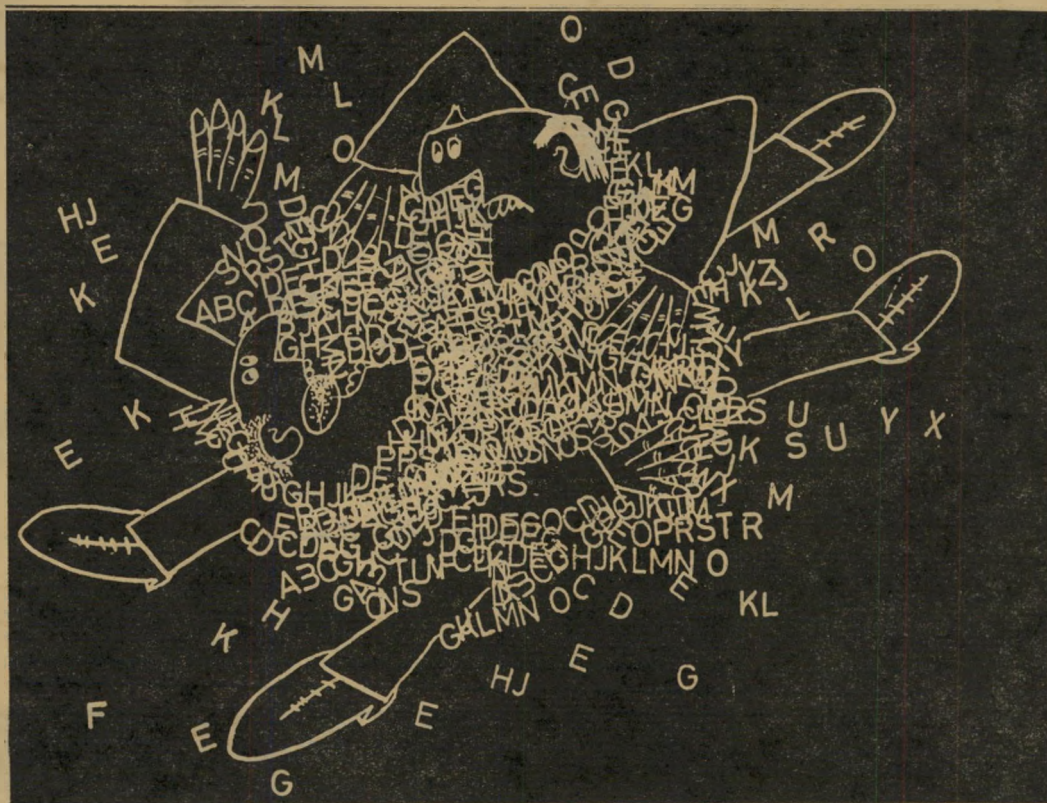
* חנוך ברטוב ואחרים מדור סופרים זה, סיפריהם האחרונים הוגדרו כמיועדים לשיווק בחוץ-לארץ, בסידרת מאמרים שפירסם הפרופסור דן מירון ב„ידעיות אחרו-נות“, אליהם ניתן לצרף את ט(שרני) כרמי ודודי רוזק, המשמשים כסוכנים-נוסעים מטעם-עצמם להפצת שירתם.

** „אכסדוס“.

*** „המנורה“.

**** „לירושלים ובחזרה“.

***** חנוך ברטוב, שהנציח את ניספחותו בספר „ישראל בחצר סט. ג'יימס“ פעל רבות למען תירגום סיפרו „פיצעי בגרות“, שראה לבסוף אור באנגלית תחת השם „הבריגדה החמישית“. לונדון נחשבת כניספחת הטובה מכולן עבור סופרים.

כתבו, קראו, קיבלו את אורחיהם בכתיבה קשה. היו להם שאלות שמוזרים, הרגלים והצורות של מעריצים....

בהמשך תיאורו מציין ארתור קסטלר: רק עבודות בודדות מתוך הסיפורת ההונגרית תורגמו לשפות המערביות, שעה שמחבריהן והיוחסים ביניהם היו חסרי-משמעות עבור הקורא המערבי. כמייצגים לגזע זה של סופרים מזכיר קסטלר את פרדריק קרינטי*, אטילה ג'וזף** ואחרים.

אותה תחושה של „גטו אינטלקטואלי“ היא הדומי-ננטית בחיי התרבות הישראלים. היא מכתובה מערכת של התנהגויות חברתיות ויצירתיות, בינות ליוצרים, שמטרתן וסולס-הערכים שלהן מתמקדים ביכולת לפרוץ את חומות הגטו הזה. כך נוצרו להן בארץ כמה התאג-דויות סיפוריות, שהאינטרסים המדריכים אותן אינם סיפורת-לשמה, אלא פזילה מתמדת לנורמות סיפוריות של ארצות-חוץ, תוך תיקווה להשביע את תביעות התר-בות של קוראי הסיפורת בארצות אחרות, והזנחת תבי-עות התרבות של צרכניה-סיפורת בארץ.

* סיפרו „סליחה המורה“ ראה אור בעיברית בהו-צאת „עקד“.

** קובץ שיריו „בלב טהור“ בתירגום מרדכי אבי-שאל, ראה אור בהוצאת „עכשיו“.

א. גטו אינטלקטואלי

הסופר ממוצא יהודי, ארתור קסטלר, בסיפרו הסופר הבלתי-נראה*, מתאר את חיי-ההרות של בוראשט בירת הונגריה, עיר-מולדתו, בתקופה שבין שתי מילחמות-העולם, כמודל של בירת-סיפורת מדרגה שנייה, הלכודה במיכלול של בעיות התואמות לרבות מבעיות התרבות של ישראל. וכך כותב קסטלר:

אלה שנגזר עליהם להישאר בבית (בהונגריה) נאלצו לכתוב עבור קהילה קטנה; מפונקת, רות-נחת. הסופ-רים והמשוררים הכילמים של הונגריה בשנות העשרים והשלשים למאה, היה כוונתם לתפוס מקום של כבוד בתרבות של כל מעצמה. ההתנמדות והיוסורים של ארצם אילצו אותם להתפרנס מכתובות טורים בעיתונות, ולחיות כמקביל באטמוספירה של הרבעה-מנטאלית. סופרים כי ארצות גדולות יותר, מצליחים להתגבר על תופעה זו בעזרת האינסטינקטים הטבעיים שלהם: אבל אמן בעייר-רה קטנה ככול לכל ימיהיו לגטו אינטלקטואלי. הגטו הסיפורי של בוראשט התנהל בכתיבה קשה, שהיו ביק-השאר מיפקדות לקבוצות סיפוריות. סופרים רבים

* החלק השני של האוטוביוגרפיה של ארתור קסטלר, החלק הראשון, „חץ לשמי התכלת“ ראה אור בעיברית.